

.hu

Madžarščina se zapisuje v latinici. Za to je zaslužen prvi madžarski kralj, sveti Štefan I. (975–1038), ki je za svojo krono zaprosil tedanjega papeža in s tem svojo deželo povezal z Zahodom, ki uporablja latinično pisavo. Kljub temu pa madžarska besedila ne izkazujejo podobnosti z drugimi evropskimi jeziki. Oglejte si spodnja verza iz znane madžarske pesnitve s prevodom (iz pesmi *Hymnus*, ki jo je leta 1817 napisal Ferenc Kölcsey in je danes madžarska himna):

Isten, áldd meg a magyart Bog, blagoslôvi Madžare
Jókedvvel, bőséggel. z radostjo, obiljem.

Če izhajamo zgolj iz besedišča večine evropskih jezikov, ne moremo prepoznati niti ene same besede; ne samo, da Madžari Boga imenujejo *Isten*, tudi same sebe imenujejo *magyar* (Madžar), kar je drugače kot v večini evropskih jezikov (npr. angleško *Hungarian* ipd.). Vendar pa ne gre zgolj za razlike med posameznimi besedami:

<i>Isten</i>	<i>áldd</i>	<i>meg</i>	<i>a</i>	<i>magyart</i>
Bog	blagoslôvi	?	(določni člen)	Madžare

Beseda, pod katero se v razpredelnici zgoraj nahaja vprašaj, v večini jezikov ne obstaja. Imenuje se *igekötő* (glagolska predpona, dobesedno »glagolska vez«). Takšna beseda lahko igra več vlog. V danem primeru označuje dovršnost glagolskega dejanja.

Milyen a magyar nyelv?
 Kakšen je madžarski jezik?

Prav raba glagolskih predpon je v madžarščini ena izmed lepot (in težavnosti!) tega jezika.

Sedaj pa si pogledajmo še drugi verz, ki je bil naveden zgoraj:

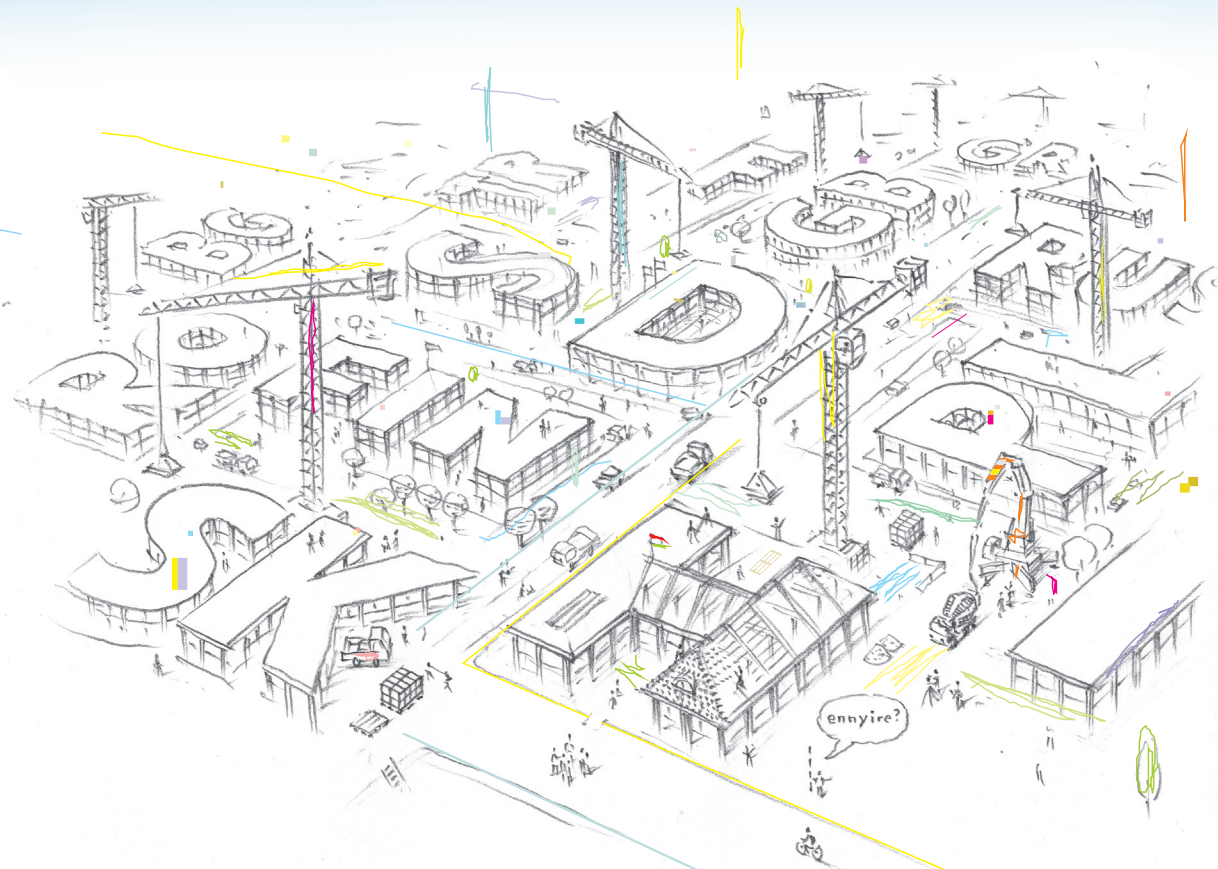
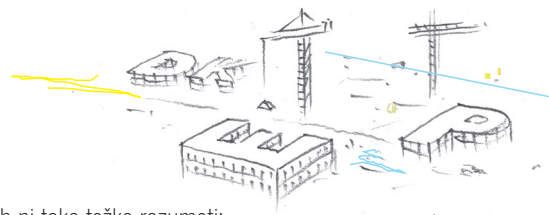
	<i>jókedv-</i>	<i>-vel</i>		<i>bőség-</i>	<i>-gel</i>
z	radost-	-jo	z	obilj-	-em

Kadar stoji v slovenščini predlog z (oz. s) s samostalnikom v orodniku, v madžarščini stoji zgolj sklanjan samostalnik. Madžarski jezik namreč ne pozna predlogov. V danem primeru uporabljeni končnici *-vel* in *-gel* izražata to, kar bi v slovenščini izrazili s predlogom z (oz. s).

Še ena pomembna posebnost madžarskega jezika je način izražanja svojine, ki je ravno obraten kot v indoevropskih jezikih. V madžarskem prevodu besedne zveze *Pavlov radio*, na primer, svojina ni označena na besedi, ki izraža lastnika (*Pál*), temveč na besedi, ki predstavlja lastnino (*rádió*): *Pál rádiója*, dobesedno »Pavel radionjegov«.

Manj jezikoslovna in bolj kulturnozgodovinska pa je posebnost, da se pri navedbi imen oseb v Madžarščini najprej navaja priimek in da *utónév* (rojstno ime, krstno ime, dobesedno »končno ime«) nastopi šele za tem. V imenih *Liszt Ferenc* (=Franz Liszt), *Bem József* (=József Bem), *Bartók Béla*, *Márai Sándor* tako imena in priimki stojijo v običajnem vrstnem redu.

Priznajmo: madžarščina pozna tudi stavke, ki jih ni tako težko razumeti:

A pragmatikus szociológia nem konstruál impresszív teóriákat.

»Pragmatična sociologija ne gradi prepričljivih teorij.«

Ta stavek je sestavljen skoraj v celoti iz latinskogrških znanstvenih besed, ki so v rabi mednarodno. Toda podobnost je zavajajoča: stavek je v madžarščini, in sicer zaradi slovnične zgradbe stavka.

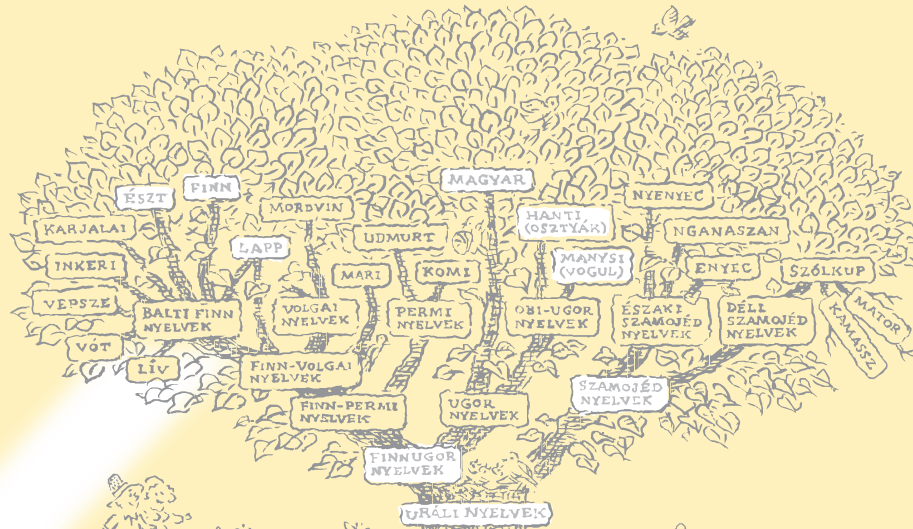
Madžarske prvine so določni člen *a*, nikalnica *nem*, pripona *-l* v glagolu *konstruál* in dvomorfemski končaj *-k-at* (za izražanje množine in tožilnika) v besedi *teóriákat*. Tudi besedni red je madžarski: prilastek stoji pred samostalnikom (za razliko od npr. romunščine), nikalnica pa stoji pred glagolom (za razliko od npr. nemščine). Stavčna zgradba, ki jo ima madžarščina, ni enaka v nobenem drugem jeziku. Stara modrost pravi: jezika ne naredi besedni zaklad, temveč njegova zgradba.

structure!

Valóban annyira más?

Ali je res tako drugačen?

kako zelo? me **enny** ire?

Večina evropskih jezikov spada v indoevropsko jezikovno družino. Ruski, španski, grški, norveški, angleški in albanski jezik so si torej v sorodu, madžarščina pa ne! Madžarski jezik izhaja iz Uralskega gorovja, mejnega predela Evrope in Azije.

Uralska jezikovna družina ima dve veji: samojedsko in ugrofinsko. Madžarščina spada k slednji, zato pravimo, da je ugrofinski jezik. Sorodne so ji finščina, estonščina, samijščina in nekaj drugih jezikov v današnji Rusiji.

u r á l i n y e l v e k

Nekaj skupnih, starih značilnosti uralskih jezikov:

■ **Odsotnost slovnicega spola:** v madžarščini ista beseda (*ő*) pomeni 'on' in 'ona'. Med stavkoma *Őn je videl njo* in *Őna je videla njega* v madžarščini ni nobene razlike. Nesporazumu se izognemo tako, da se natančneje izrazimo: *A nő látta őt* 'Ženska je videla njega' ali *Pál látta Évát* 'Pavel je videl Evo' itd.

■ **Le dva slovniceha časa:** sedanjik in preteklik. Odenke letih ter prihodnji čas se izraža opisno.

■ **Prostorski skloni:** prostorska razmerja izražajo prostorski skloni v sistemu 3×3. Spodnja tabela prikazuje sistem prostorskih sklonov na primeru besede doboz 'škatla' (člen je nepregiben, s samostalnikom se ne ujema):

	<i>Hova?</i> 'Kam?'	<i>Hol?</i> 'Kje?'	<i>Honnan?</i> 'Od kod?'
<i>belül</i> 'v notranjosti'	<i>a dobozba</i> 'v škatlo'	<i>a dobozban</i> 'v škatli'	<i>a dobozból</i> 'iz škatle'
<i>rajta</i> 'na površini'	<i>a dobozra</i> 'na škatlo'	<i>a dobozon</i> 'na škatli'	<i>a dobozról</i> 's škatle'
<i>közélében</i> 'v bližini'	<i>a dobozhoz</i> 'k škatli'	<i>a doboznál</i> 'pri škatli'	<i>a doboztól</i> 'od škatle'

A rokonok
Sorodniki madžarščine

Sorooododniki madžarščine

észtek
finnek
k
lappok

Madžarščina je sintetični jezik: slovnične prvine so večinoma izražene v eni sami besedi z uporabo pripon in končnic v nasprotju z analitičnimi jeziki, v katerih so izražene z dodatnimi besedami – predlogi, zaimki, pomožnimi glagoli. Tako npr. slovenskemu *lahko* ustreza madžarska glagolska pripona *-hat/het*.

<i>Leó-val</i>	<i>a kocsí-ból</i>	<i>utaz-hat</i>	<i>jár-ogat</i>
'z Leom'	'iz avta'	'lahko potuje'	'ponavadi hodi'

Pripone, ki jih je ponavadi več, se na osnovo dodajajo po strogo določenem vrstnem redu, zaradi česar so besede lahko zelo dolge. Tak tip sintetičnega oblikotvorja se imenuje aglutinacija. Vsi uralski jeziki so aglutinacijski.

bolond

bolondozhattunk 'lahko smo se zafrkavali' (= 'norec'-glagol-'lahko'-preteklost-'mi')

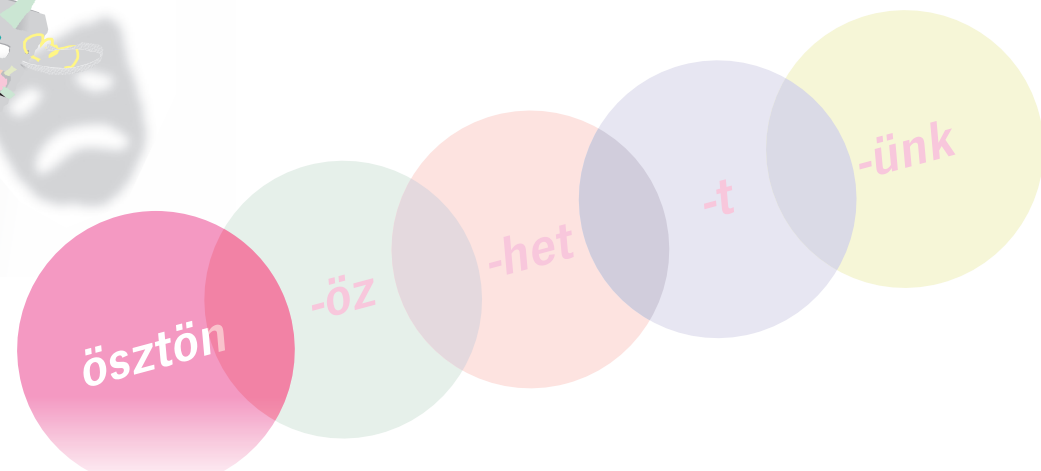
ösztönözhattünk 'lahko smo spodbujali' (= 'spodbuda'-glagol-'lahko'-preteklost-'mi')

Zgradba obeh besed je enaka – navidezno razliko ustvarjajo različni samoglasniki zaradi t. i. samoglasniškega sozvočja. Samoglasniki so delijo v dve skupini: zadnji (*a, o, u*) in sprednji (*e, i, ö, ü*). Samoglasniki v pripovah in končnicah se prilagodijo tistim v osnovi. Samoglasnika v osnovi *bolond* sta zadnja, zato se tudi v pripovah in končnicah pojavljajo zadnji samoglasniki (*o-o+o-a-u*).

Ragasztás és harmónia

Agglutinacija in samoglasniško sozvočje

V osnovi *ösztön* sta samoglasnika sprednja, zato se tudi v pripovah in končnicah pojavljajo sprednji samoglasniki (*ö-ö+ö-e-ü*).

osnova	glagol	'lahko'	preteklost	'mi'
<i>bolond</i> 'norec'	<i>-oz</i>	<i>-hat</i>	<i>-t</i>	<i>-unk</i>
<i>ösztön</i> 'spodbuda'	<i>-öz</i>	<i>-het</i>	<i>-t</i>	<i>-ünk</i>

Večinoma imajo pripone po dve, nekatere tudi po tri različice, ki omogočajo harmonizacijo.

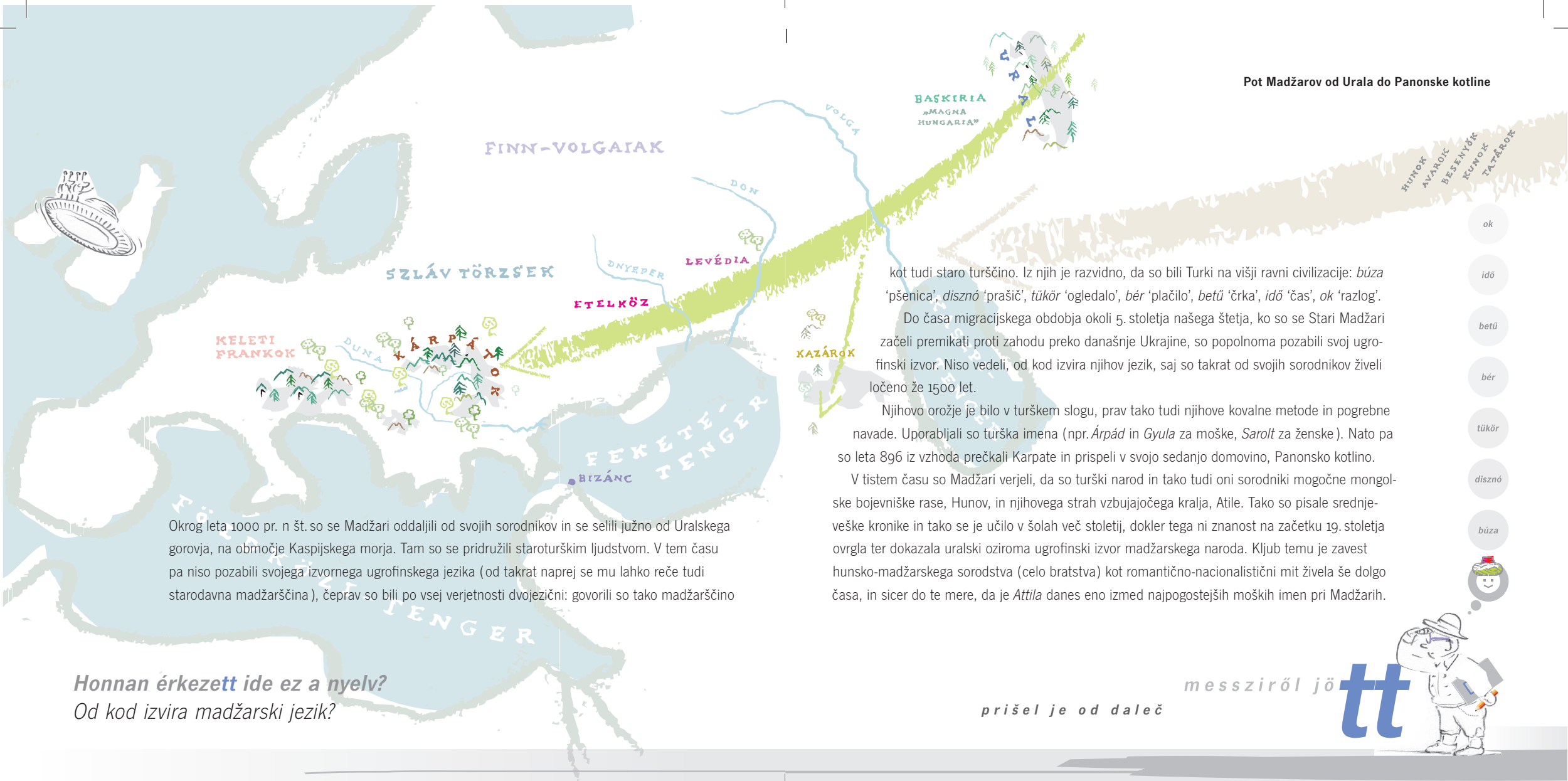
V našem primeru: *-oz/öz, -hat/het, -unk/ünk*. Aglutinacijo in samoglasniško sozvočje najdemo tudi v turščini, čeprav ni sorodna z madžarščino.

ljubezen

SZ erelem

Pot Madžarov od Urala do Panonske kotline

Okrog leta 1000 pr. n. št. so se Madžari oddaljili od svojih sorodnikov in se selili južno od Uralskega gorovja, na območje Kaspijskega morja. Tam so se pridružili staroturškim ljudstvom. V tem času pa niso pozabili svojega izvornega ugrofinskega jezika (od takrat naprej se mu lahko reče tudi starodavna madžarščina), čeprav so bili po vsej verjetnosti dvojezični: govorili so tako madžarščino

kot tudi staro turščino. Iz njih je razvidno, da so bili Turki na višji ravni civilizacije: *búza* 'pšenica', *dísznó* 'prašič', *tükör* 'ogledalo', *bér* 'plačilo', *betű* 'črka', *idő* 'čas', *ok* 'razlog'. Do časa migracijskega obdobja okoli 5. stoletja našega štetja, ko so se Stari Madžari začeli premikati proti zahodu preko današnje Ukrajine, so popolnoma pozabili svoj ugrofinski izvor. Niso vedeli, od kod izvira njihov jezik, saj so takrat od svojih sorodnikov živeli ločeno že 1500 let.

Njihovo orožje je bilo v turškem slogu, prav tako tudi njihove kovalne metode in pogrebne navade. Uporabljali so turška imena (npr. *Árpád* in *Gyula* za moške, *Sarolt* za ženske). Nato pa so leta 896 iz vzhoda prečkali Karpate in prispeli v svojo sedanjo domovino, Panonsko kotlino.

V tistem času so Madžari verjeli, da so turški narod in tako tudi oni sorodniki mogočne mongolske bojevnike in tako se je učilo v šolah več stoletij, dokler tega ni znanost na začetku 19. stoletja ovrgla ter dokazala uralski oziroma ugrofinski izvor madžarskega naroda. Kljub temu je zavest hunsko-madžarskega sorodstva (celo bratstva) kot romantično-nacionalistični mit živela še dolgo časa, in sicer do te mere, da je *Attila* danes eno izmed najpogostejših moških imen pri Madžarih.

Honnan érkezett ide ez a nyelv?
Od kod izvira madžarski jezik?

prišel je od daleč

messziről jöttt

ok

idő

betű

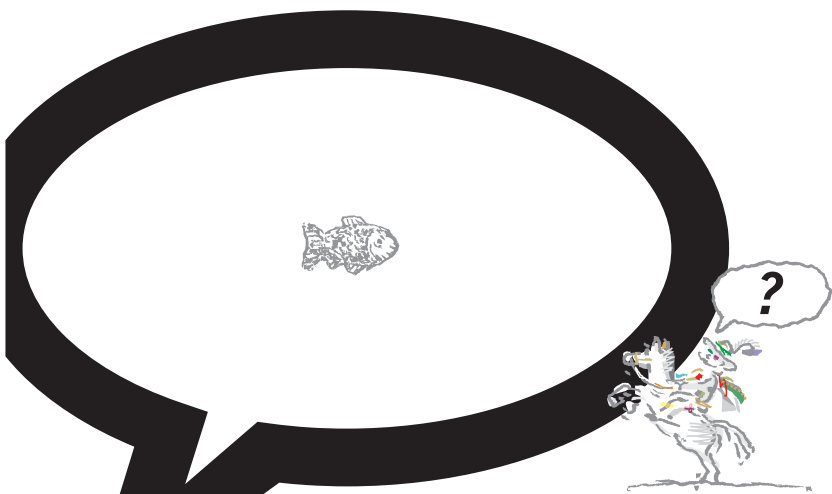
bér

tükör

dísznó

búza

Ko so znanstveniki v začetku 19. stoletja dokazali, da je madžarščina uralski jezik ter da imajo svoje sorodnike na daljnem severu, so to Madžari sprejeli z razočaranjem: predstavljali so si namreč nekaj bolj veličastnega. Namesto Atilovih sijajnih čet samojedski krznolovci in finski ribiči?

Ampak taka je pač resnica. 3000 je preteklo, odkar so se Madžari odcepili od svojih sorodnikov na Uralu. V tolikšnem času se vsak jezik silno spremeni, tako da je za današnje Madžare finski ali estonski jezik povsem nerazumljiv – tako kakor je tudi hindi nerazumljiv današnjim Francozom oziroma perzijščina današnjim Angležem; to so prav tako sorodni jeziki, ki so se odcepili približno ob enakem času. Sorodnost ne temelji na podobnosti, temveč na sistematičnih razlikah. Če se npr. neka stara madžarska beseda začne na **f**, se finska ustreznica začne na **p**:

f = **p**

fej = **p**ää 'glava', **f**azék = **p**ata 'lonec', **f**a = **p**uu 'drevo', **f**iú = **p**oika 'deček', **f**él = **p**elätä 'bati se' itd. Taka pravilna ponavljajoča se razlika ne more biti naključje: zato jezikoslovci to smatrajo kot dokaz skupnega izvora z utemeljitvijo, da je star začetek besede s **p** v finščini ohranjen, medtem ko je v madžarskem jeziku **p** prešel v **f**. Taka sistematična odstopanja (tj. ujemanja) ni mogoče dokazati za nobeno drugo jezikovno družino izven ugrofinske oziroma uralske, zaman se amaterji še danes vneto trudijo odkriti »prave« sorodnike madžarskega jezika.

Miért nem hasonlít a rokonaira?

Zakaj ni podobna svojim sorodnikom?

uh! drugačen **é!** eltérő

dizájn

templom

pásztor

sors

asztal

kulcs

intercity

trendi

bakker

tánc

krumpli

Z določenega vidika je bila madžarščina vedno manjšinski jezik in je od drugih ljudstev neprestano prevzemala besede. Zmeraj je bila bolj uvoznik kot izvoznik – pri čemer pa čudovito ohranja svojo zgradbo in ugrofinske ter celo uralske osnovne poteze. Bila je v manjšini ob starih Turkih na stepah in bila je v manjšini tudi v novi domovini, saj tudi če je bila madžarščina jezik z največjim številom govorcev na tem območju, nikoli ni dosegla absolutne večine. Na splošno je v panonski kotlini vedno živelo več ljudstev, ki so govorila razne druge jezike: Slovani (predvsem Slovaki, Srbi in Hrvati) in kasneje Nemci, Romuni, Židje ter Romi. Do začetka 19. stoletja je bila uradni jezik latinščina. Bila je tudi jezik javne uprave in znanosti. Madžarski parlament je uvedel zakonodajne seje v madžarščini šele od leta 1844 naprej, prej so razprave potekale v latinščini.

Besede kot so *asztal* 'miza', *szabad* 'prosto', *kulcs* 'ključ' izhajajo iz slovanskih jezikov, *templom* 'cerkev', *nóta* 'pesem', *sors* 'usoda' iz latinščine, *pakura* 'nafta' in *kaláka* 'sodelovanje' iz romunščine, *piac* (= italijansko piazza 'trg') 'tržnica', *torta* 'torta', *bandita* 'bandit' iz italijanščine.

torta

paparazzi

fesztivál

fesztivál

bagett

szezáda

pakura

gulyás

Nemški vpliv je bil najmočnejši, saj je bila Madžarska štiristo let del habsburškega imperija. Veliko besed je nemškega izvora, npr. *példa* (= nemško *Bild* 'slika') 'primer', *bakter* (= nemško *Wachter* 'čuvaj') 'paznik', *krumpli* (= nemško *Grundbirne* 'zemeljska hruška') 'krompir', *tánc* 'ples', *hering* 'slanik (riba)'. Vsi izobraženi Madžari so govorili nemško, zato so prevzeli besede in obilje pregovorov ter prevedenk, kot so *vérszegény* (= nemško *blutarm* 'anemičen'), *hangulat* (= nemško *Stimmung* 'razpoloženje'). Madžarščina se je prilagodila nemščini tako, kot je netopir po zunanjih značilnostih podoben pticam, medtem pa je njena notranja zgradba in način delovanja ostala povsem drugačna.

Prevzemanje besed iz drugih jezikov se nadaljuje še dandanes: iz francoščine so prišle besede *fritőz* 'friteza', *bagett* 'francozka štruca', *fesztivál* 'festival', *bulvár* 'rumeni tisk', *garzon* 'studio', *volán* 'volan'; iz italijanščine *maffiózó* 'mafijaš', *paparazzi* 'paparac', *lodzsa* 'loža', *pizzéria* 'picerija', *szezáda* 'avtocesta'; iz angleščine *fitnesz* 'fitnes', *szerver* 'strežnik', *trendi* 'modno', *dizájn* 'dizajn', *lobbi* 'lobi', *intercity* itd.

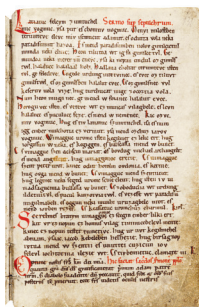
Nekaj besed je v mednarodni promet prišlo iz madžarščine. Med njimi sta *golaž* iz madžarskega *gulyás* in *kočija* (nemško *Kutsche*, špansko *coche*) iz madžarskega *kocsi*.

Folytonos érintkezés más nyelvekkel

Dolgotrajni stik z drugimi jeziki

reka

fo
ly
ó

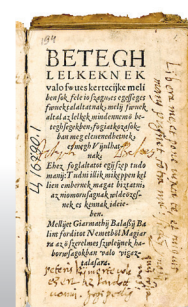
a | Halotti Beszéd, 1195

b | Leuveni Kódex, 1358 után

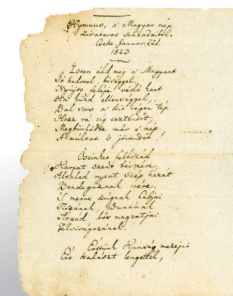
c | Első Biblia fordítás, 1541

d | Balassi Bálint fordítása

e | Kazinczy epigrammái, 1811

f | Kőlcsey Hymnus kézirat, 1823

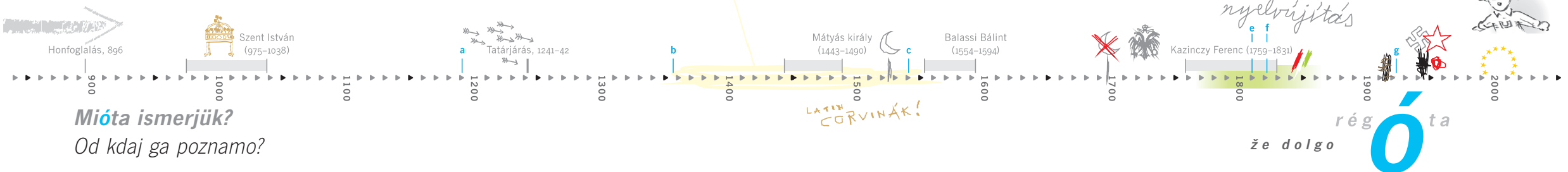
g | Aktivista folyóirat, 1923

V začetnih stoletjih Madžarske države (11.–14. stoletje) so bili skoraj vsi dokumenti napisani v latin-skem jeziku, v njih so se le občasno pojavljale posamezne madžarske besede. Prvo besedilo v celoti v madžarskem jeziku je pogrebni govor iz leta 1195 (*Halotti Beszéd*). Med 15. in 16. stletjem so nastali številni kodeksi v madžarščini (50 jih je ohranjenih), prva natisnjena madžarska knjiga, prevedena Biblija, pa je bila izdana leta 1541. Prvi pomemben madžarski pesnik, Bálint Balassi, se je rodil leta 1554.

Reformacija (16. stoletje) je imela ogromne zasluge za dvig madžarskega jezika, saj so v protestantskih šolah poučevali v madžarščini, tudi Biblijo so brali v madžarščini v nasprotju s katoliki, pri katerih je vse potekalo v latinskem in nemškem jeziku (kar je seveda prav tako imelo svoje prednosti). Na področju Madžarskega kraljestva je madžarščina postala obvezen predmet ne glede na materni jezik tam živčih prebivalcev leta 1792.

Na začetku 19. stoletja se je pojavilo veliko in uspešno gibanje za širitev madžarskega besednega zaklada (*nyelvújítás* 'jezikovna reforma'); namesto latinskih in nemških besed so začeli uporabljati na novo oblikovane madžarske besede, včasih tudi popolnoma izmišljene – na primer, namesto *pianoforte* so začeli uporabljati besedo *zongora*.

Madžarska akademija znanosti je bila ustanovljena leta 1825, madžarski jezik je tako počasi postal tudi jezik visokega šolstva. Danes je diplomo v madžarskem jeziku mogoče dobiti na številnih visokošolskih ustanovah v Panonski kotlini, od Nitre na Slovaškem preko madžarskih univerz in višjih strokovnih šol pa vse do Novega Sada v Srbiji in Cluj-Napocce v Romuniji. Lahko rečemo, da je ta jezik zrel že dolgo časa; uporablja se na vseh področjih življenja, od medicine do kmetijstva, od pesništva do organiziranega kriminala.

Madžarščina je uradni jezik Republike Madžarske. Od 10 milijonov prebivalcev 97% populacije govori madžarski jezik kot svoj materni jezik. Dodatni 3 milijoni madžarsko govorečih prebivalcev živijo v sosednjih državah (največja madžarsko govoreča skupnost živi v Romuniji in šteje približno 1,5 milijona ljudi).

S 13 milijoni se je madžarščina uvrstila na 12. mesto evropskih jezikov po številu govorcev. Madžarščino pa uporabljajo tudi emigrantske skupine po vsem svetu, predvsem v Severni Ameriki, Izraelu in Avstraliji.

Zanimivo je, da ima madžarščina zelo malo različic. Njena narečja se med seboj in knjižnim jezikom le malo razlikujejo, zato ne povzročajo skoraj nobenih težav pri razumevanju. To je morda posledica dolgotrajnega »sosedskega sobivanja«, ki je – z nenehnim stikom z drugimi jeziki – govorce poslal na pot poenotenja.

Tudi med madžarščino, ki jo govorijo znotraj države, in tisto, ki jo govorijo v sosednjih državah, je razlika pičila. Uporaba knjižnega jezika in pravopis sta še posebej enotna. Majhne, vendar specifične razlike seveda obstajajo. Vzemimo naslednji primer: medtem ko se je madžarščina znotraj Madžarske razvijala pod pretežno nemškim vplivom, se je romunska madžarščina razvijala bolj pod vplivom romunščine (in z njo tudi francoščine). Na vratih madžarskih trgovin zato piše *nyitvatartási idő* (=nemško *Öffnungszeit*, dobesedno 'čas odprtja'), v Romuniji pa *órárend* (=romunsko *orar*=francosko *horaire*, dobesedno 'urnik'). *Csíki Hírlap*, dnevnik, ki izhaja v mestu Csíkszereda (Miercurea Cius, Romunija) razpravlja o *dekoncentrált intézmények* 'dekoncentrirane

Govorno območje madžarščine v Panonski kotlini

institucije', kar se nanaša na lokalne institucije, ki so neodvisne od centralnega nadzora. Vendar pa se v madžarščini, ki jo govorijo na Madžarskem, izraz *dekoncentrált* uporablja samo za opis ljudi, ki so raztreseni, zamišljeni. V ukrajinski madžarščini izraz *praktika* ne pomeni 'strategija' kot na Madžarskem, temveč strokovno pripravništvo. Takih primerov je še veliko. Razlike v nekaterih izrazih so zanimive, vendar pa ne vplivajo na same osnove jezika.

Egység inkább, mint változatosság
Enotnost nad raznolikostjo

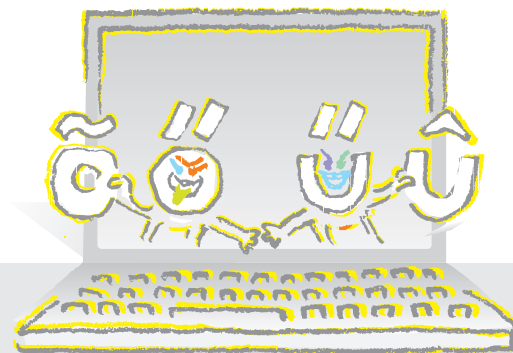
ró

A latin ABC-t némileg módosítani kellett, hogy megjelenthesse a magyar hangokat.

Latinico je bilo treba rahlo spremeniti, da lahko predstavlja madžarske glasove. Ker je vsak samoglasnik lahko kratek ali dolg, so dolgi samoglasniki označeni z ostrivcem: *á é í ó ú* in celo *ő ü* – slednji je »madžarski umlaut« oziroma dvojni ostrivec, strah vseh računalnikov. Dolžina ima razlikovalno vlogo: *kor* 'starost' > < *kór* 'bolezen', *öt* 'pet' > < *ót* 'ga/jo'. Dvočrkja, ki vsebujejo črko y, predstavljajo trdonebne soglasnike: *ty* [ç], *gy* [ɟ], *ny* [ɲ] (izgovarjajo se približno kot slovenski *tj*, *dj*, *nj*), *ly* pa ima enak izgovor kot *j* (izgovarja se kot slovenski *j*). Najbolj svojevrstna lastnost madžarskega jezika je, da za glas [ʃ] (slovenski *š*) uporablja črko *s*, npr. *só* 'sol', za glas [s] (slovenski *s*) pa uporablja dvočrkje *sz*, npr. *szó* 'beseda' – ravno obratno kot v poljščini. Soglasniki so prav tako lahko kratki ali dolgi (oziroma dvojni), npr. *halom* 'kup' – *hallom* 'slišim'. Obstoj kratkih in dolgih glasov omogoča uporabo klasičnih kvantitativnih verzni oblik: tudi še pesniki 20. stoletja so pisali popolne heksametre.

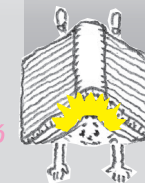
Hogyan írják, hogyan ejtik?

Kako se piše, kako se izgovarja?

á é í ó ú, ő ő ü – az utóbbi a „magyar umlaut”

ő olvasó
+ (L1A)

RETTEGETES

Prevzete besede, ki jih Madžari čutijo kot svoje, se ponavadi pišejo po madžarsko: *szuvenír* (*souvenir*), *szóló* (*solo*), *szkinhed* (*skinhead*), *fizika* (*physica*) – vendar ne povsem dosledno. Neprilagojene so ostale besede npr. *camembert* (ne **kamember*), *musical* (ne **mjúzikel*), *scherzo* (ne **szkerzó*). Nekaj besed so celo latinizirali, npr. besedo *brosúra*, ki izvira iz francoske besede *brochure* in bi jo posledično morali pisati **brosúr*!

Naglas je vedno na prvem zlogu besede; to je tako močno pravilo, da velja tudi za tujke. Imena *Obama* ne naglašujejo kot besedo *omára*, temveč kot besedo *ópera*. Ta način naglaševanja uporabljajo vsi, od napovedovalca na radiu do povprečnega človeka na ulici.

Obama

Obama

spominek

szuvenír

ÁR
BO
CSIN
IRT
LT
NC
RE
RO
ST
SZT
VA
VÁR

Včasih so se besede lahko zapisale ne le z latinico, temveč tudi z runsko pisavo – »vrezanimi črkami« oz. »madžarskimi runami«. Prvotni izvor te pisave je semitski alfabet, iz katerega so se razvile tudi druge pisave starega sveta: hebrejska, grška, rimska, arabska in cirilska. Madžari so se pred osvojitvijo ozemlja današnje Madžarske pisave naučili od starih Turkov in jo kasneje dopolnili z znaki iz grškega alfabeta ter kasneje tudi slovanske pisave. Vrezovali so jo v kamen ali les, zato pisava ni bila primerna za zapisovanje daljših besedil; bolj je koristila za ohranjanje podatkov, kot je lastništvo določenega predmeta ali pa leto postavitve določene stavbe, ali pa za religiozne in čarovne prakse (molitve, mistični izreki, blagoslovi, prekletstva).

Y)T)N)I 1X4)T)Y4A 4 OX)X)A)M)I H4)4B
 TNIRESZ CBA NITAL A KÚTEBSÁVOR RAGYAM

V novejših časih je rune izpodrinila latinica; pisava pa je preživela pri transilvanskih Madžarih do konca 17. stoletja. Dandanes so madžarske rune predmet mnogih navdušenih tradicionalistov, ki preučujejo in tudi poučujejo runsko pisavo; verjamejo namreč, da je to bolj prvotna, starejša pisava od latinice, ki jo je prinesel sveti Štefan. Seveda so rune uporabljali za zapis madžarščine nekoliko prej, vendar je njihov nastanek v odnosu do madžarščine prav tako tuj kot latinica. Zato – na žalost – ne moremo reči, da je kdaj obstajala izvorna madžarska pisava.

A magyar rovásírás

Madžarske rune

Adijo!

p **á!**

a á b c cs d dz ds e é f g gy h i í j k l ly m n ny o ö ó p q r s sz t ty u ü ú v w x y z zs